

ATTENTIEDOCUMENT 2026

Voorwoord

Hartelijk gefeliciteerd met uw verkiezing tot raadslid van de gemeente Berkelland in de periode 2026-2030. Mogelijk bent u in een eerdere periode al raadslid of commissielid geweest binnen Berkelland, en mogelijk is dit uw eerste stap in de gemeentelijke politiek. Wat uw voorkennis over Berkelland en de grote opgaven in de gemeente ook is, in alle gevallen lijkt het de gemeentelijke organisatie goed om u op de hoogte te brengen van de grootste opgaven voor Berkelland voor de komende vier jaar. Met dat doel is dit attentiedocument opgesteld.

Het attentiedocument bevat opgaven en ontwikkelingen die de komende periode op Berkelland afkomen en schetst onderlinge verbanden om zo te ondersteunen bij het maken van keuzes door de nieuwe Gemeenteraad. In de bijlage aandachtspunten portefeuillevreiding geven wij u een aantal aandachtspunten mee ten aanzien van de portefeuillevreiding van het College.

Het attentiedocument is opgebouwd aan de hand van vier onderwerpen: fysieke opgaven, opgaven in het sociaal domein, opgaven op gebied van veiligheid en opgaven op het gebied van financiën en organisatie. De beschreven opgaven zijn niet limitatief. We beperken ons tot de grootste ontwikkelingen, waar we van verwachten dat u er in de komende vier jaar mee te maken krijgt. Dat betekent natuurlijk niet dat er zich geen andere onverwachte zaken kunnen voordoen en we willen hiermee ook niet uw eigen plannen en ideeën voor Berkelland van een waardeoordeel voorzien.

Voor alle vier de onderwerpen geldt dat wij vanuit het Rijk steeds meer taken op de gemeente zien afkomen. Deze medebewindstaken hebben een uitvoeringskader dat elders, meestal door het Rijk, wordt vastgesteld en waar wij als gemeente aan gehouden zijn. Voor deze taken krijgt de gemeente geld, meestal via het gemeentefonds, vaak met een ingebouwde bezuiniging. Dit doet iets met de positie van u als gemeenteraad. Uw invloed wordt beperkt en uw keuzeruimte neemt af.

Ik hoop dat u snel uw weg vindt binnen de gemeente. Veel succes de komende periode!

Janien Jonker
Gemeentesecretaris / Algemeen directeur

Voorwoord	1
Berkelland in vogelvlucht	3
1. Opgaven ruimtelijk domein	5
1.1 Woningbouw.....	5
1.2 Buitengebied	6
1.3 Bedrijventerreinen	7
1.4 Infrastructuur	7
1.5 Van afval naar grondstof en hergebruik van grondstoffen	8
1.6 Klimaatverandering en leefomgeving	8
1.7 Energietransitie (klimaat- en energiedoelen).....	8
2. Opgaven sociaal domein	10
2.1 Jeugdhulp en Wmo	10
2.2 Participatiewet en Bestaanszekerheid	11
2.3 Preventie en Welzijn.....	11
2.4 Sport en Cultuur	12
2.5 Onderwijs (excl. Integraal huisvestingsplan onderwijs).....	12
2.6 Maatschappelijk vastgoed	12
2.7 Huisvesting aandachtsgroepen	14
3. Opgaven veiligheid	15
4. Opgaven financiën en organisatie	16
4.1 Onzekerheden beïnvloeden het meerjarenperspectief	16
4.2 De meerjarenraming en de invloed van investeringsplannen	16
4.3 De relatie tussen nieuw beleid en bezuinigingen	16
4.4 Organisatie	17
4.5 Personeel	19
4.6 Gemeentelijk vastgoed en inventaris	19
4.7 ICT.....	19

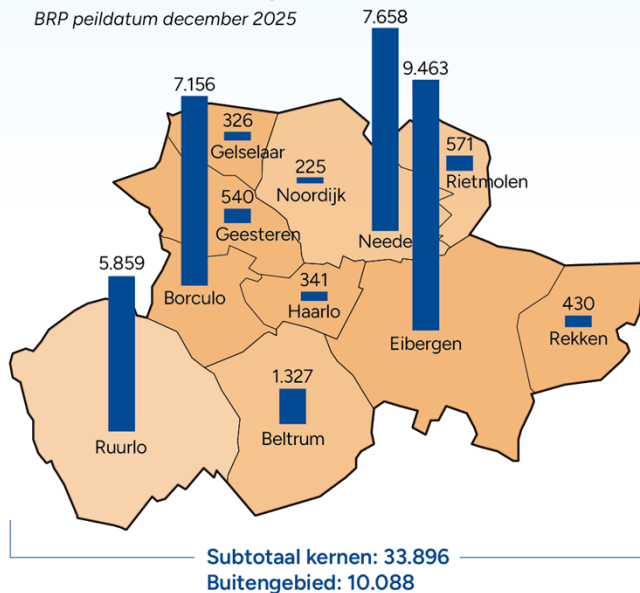
Berkelland in vogelvlucht

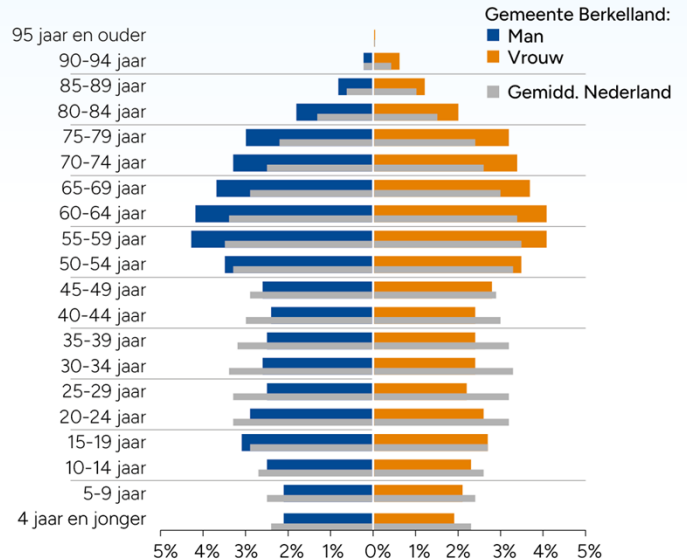
Op deze pagina's vindt u de belangrijkste feiten en cijfers van de gemeente Berkelland overzichtelijk op een rij.

Aantal inwoners per kern

BRP peildatum december 2025

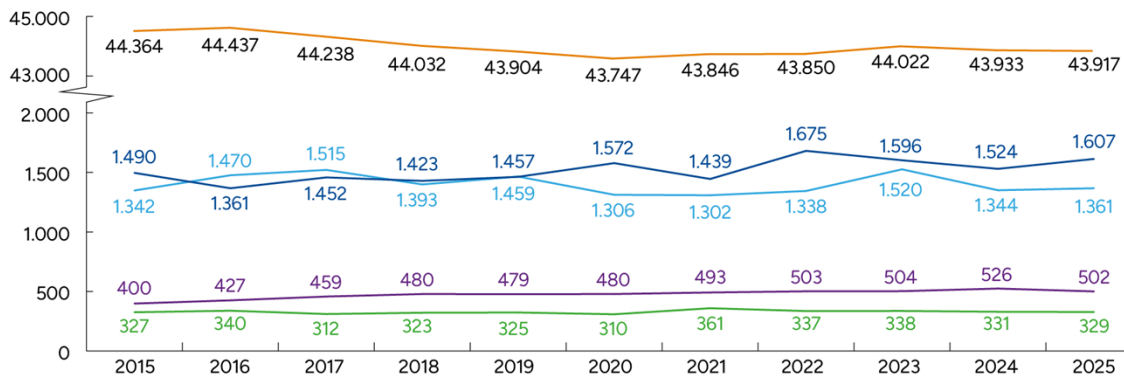

Bevolking naar leeftijd en geslacht

Bevolkingsontwikkeling

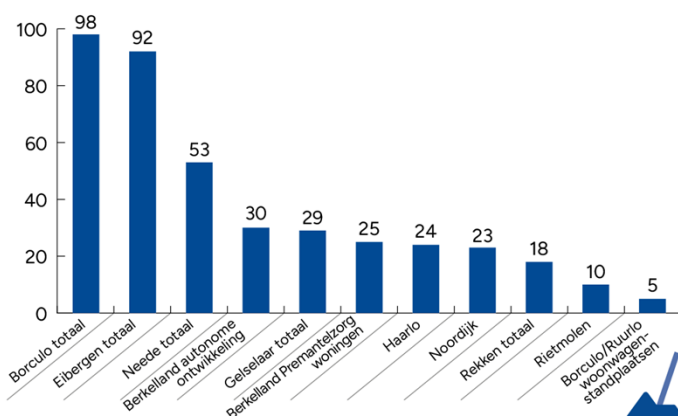
CBS peildatum januari 2025

- Bevolkingsaantal totaal
- Vestiging in de gemeente
 - Vanuit andere gemeente
 - Immigratie
- Vertrek uit de gemeente
 - Naar andere gemeente
 - Emigratie
- Aantal overledenen
- Aantal levend geboren

Woningbouw 2025-2026

Aantal nieuwbouwwoningen per kern

Gemeentelijke financiën

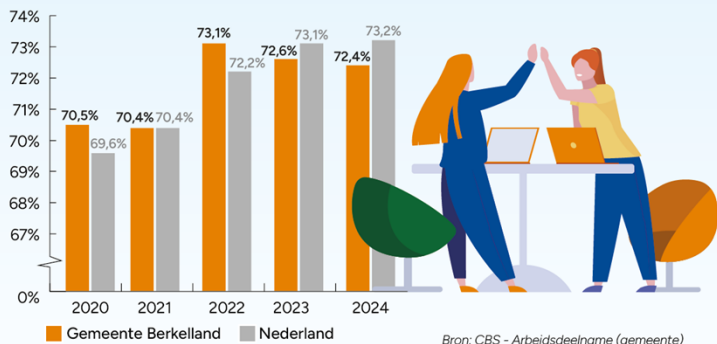
Bedragen x € 1.000

	2026	2027	2028	2029
Begroting aangeboden perspectiefnota	-2.980	-2.118	-1.578	-982
Meicirculaire	7.300	6.100	3.000	3.400
Verlagen bezuinigingen	-2.435	-3.195	-4.230	-4.230
Verschuiven bezuinigingen			2.615	3.790
Geen pijn maatregelen naar voren	950	1.150	400	200
Begroting 2026 SDA	-26	-26	-26	-26
Begroting 2026 Fijnder	-896	-897	-897	-898
Primitieve begroting	1.913	1.014	-716	1.254

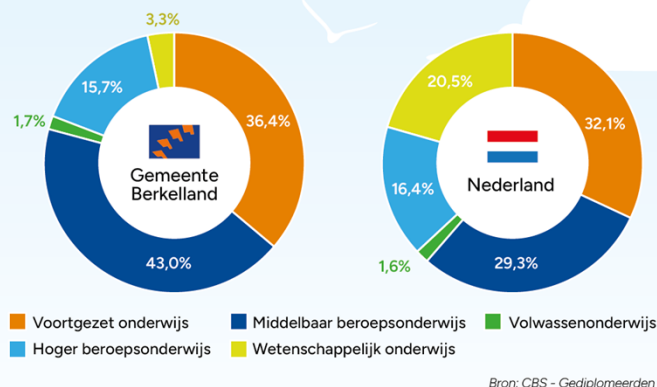
Financieel perspectief uit begroting 2026

Bron: Begroting 2026

Arbeidsparticipatie

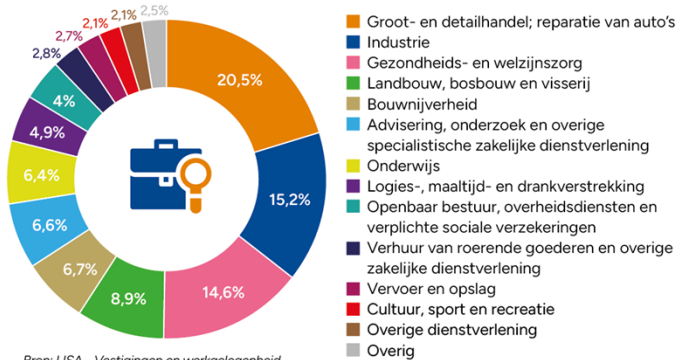

Opleidingsniveau

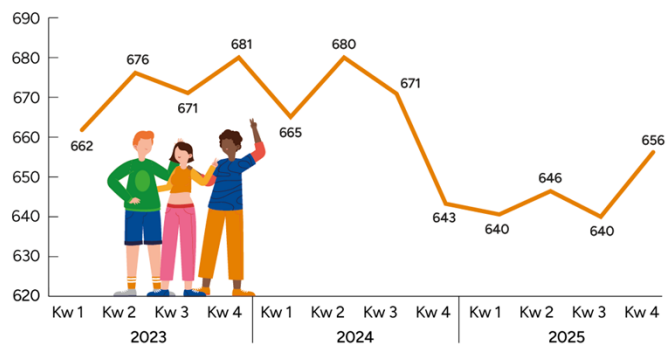

Banen naar sector

Het aantal banen betreft het totaal aantal fulltimers, parttimers en uitzendkrachten

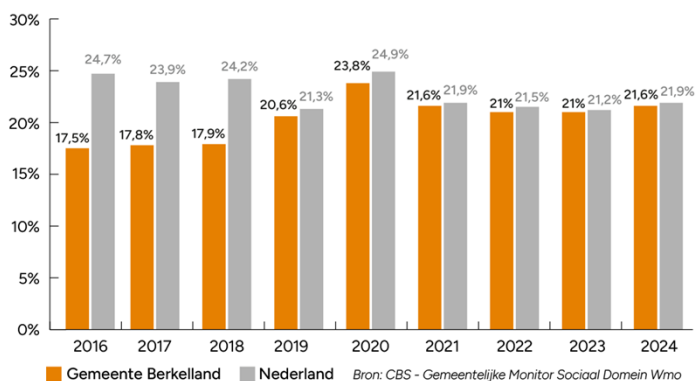

Jongeren in jeugdzorg

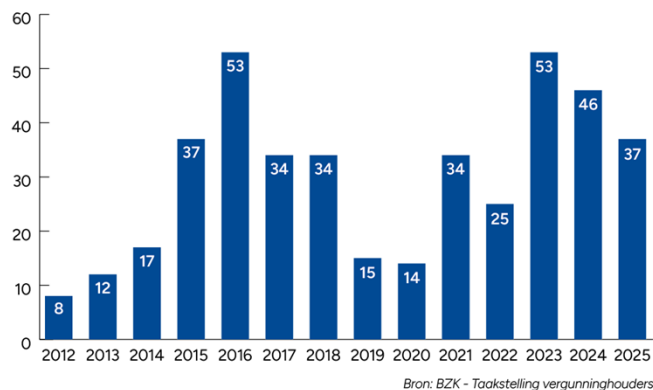

Huishoudens met voorziening in sociaal domein

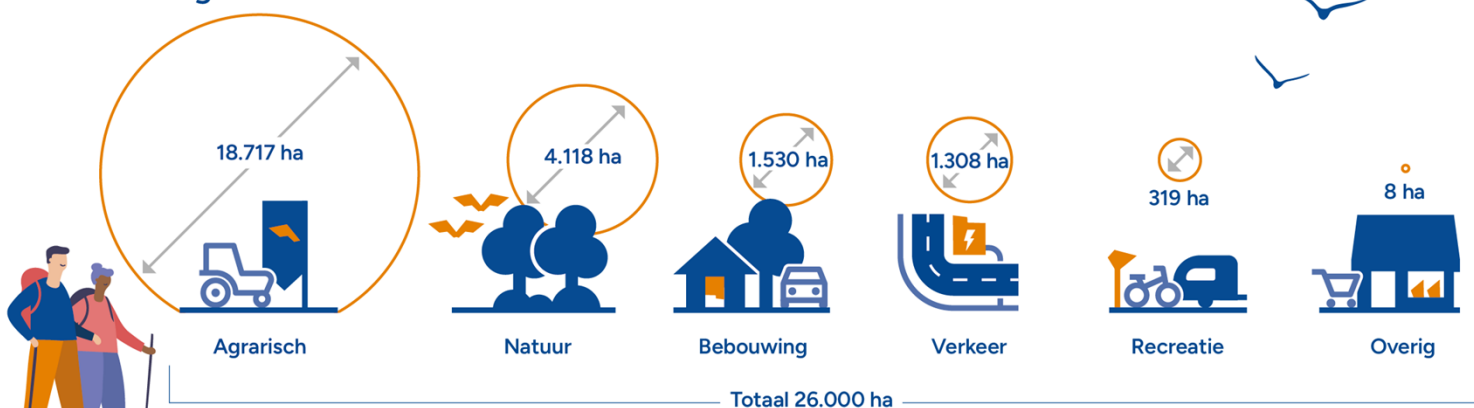
Specialistische ondersteuning Jeugdwet, Participatiewet of Wmo 2015

Taakstelling huisvesting statushouders

Bodemgebruik

1. Opgaven ruimtelijk domein

1.1 Woningbouw

Het Volkshuisvestingsprogramma 2026–2035 van de gemeente Berkelland vormt de concrete uitwerking van het woonbeleid zoals opgenomen in onze Omgevingsvisie. Het richt zich op urgente opgaven rondom beschikbaarheid, betaalbaarheid en de kwaliteit van de bestaande woningvoorraad, evenals op verduurzaming, wonen voor aandachtsgroepen en het versterken van de leefbaarheid. Daarnaast biedt het programma richting voor de samenwerking met (regionale) partners, ProWonen en de huurdersorganisaties.

Onze regionale woningbouwambities zijn opgenomen in de Regionale Woonagenda (vastgesteld door de gemeenteraad op 7 maart 2023) en de regionale Woondeal met het Rijk en de provincie. In 2025 is de Woondeal geactualiseerd en zijn de woningbouwaantallen verhoogd.

De Wet regie op de volkshuisvesting verplicht gemeenten om hun lokale woonbeleid strakker te sturen door duidelijke bouwambities vast te leggen, voldoende (betaalbare) woningen te realiseren en hun plannen in lijn te brengen met provinciale en landelijke volkshuisvestingsprogramma's, waardoor de overheid de regie op aantallen, locaties en betaalbaarheid van woningen herneemt.

Aantallen

In de periode 2025–2034 wil de woonregio Achterhoek in totaal 15.110 woningen realiseren, dit aantal is opgenomen in de geactualiseerde Woondeal. Het Rijk baseerde zich op de Primos-prognose en stelde aanvankelijk een woningbouwopgave van slechts 3.600 woningen voor de Achterhoek voor. De provincie Gelderland pleitte in de geactualiseerde Woondeal voor een hogere ambitie en kwam uit op een bandbreedte van 6.000 tot 14.000 woningen. Uiteindelijk is afgesproken dat de regio 15.110 woningen bouwt, met de mogelijkheid om op basis van monitoring bij te sturen. De keuze voor een hoger aantal dan de prognose aangeeft, komt voort uit de regionale groeiambitie: de Achterhoek wil meer arbeidskrachten aantrekken en nieuwe inwoners van buiten de regio verwelkomen.

Het aandeel van Berkelland binnen de Woondeal komt neer op een gemiddelde groei van 120 woningen per jaar. Dat niveau hebben we stap voor stap bereikt. Enkele jaren geleden gold Berkelland nog als krimpgemeente; de overgang naar een substantiële woningbouwopgave is daarom geen proces dat zich in één keer laat omzetten. We staan nu op het punt om de resultaten van die inspanningen daadwerkelijk te gaan zien. In 2025-2026 worden ongeveer 500 woningen toegevoegd.

In 2027 wordt een nieuw regionaal behoefte onderzoek uitgevoerd. Op basis daarvan gaan de regio, de provincie en het Rijk in gesprek over de ambitie in de Woondeal. Het nieuwe Kabinet zet ook expliciet in op samenwerking met de regio's. Om zo met strategische agenda's grote opgaven in een gebied integraal en gezamenlijk te realiseren. Het nieuwe kabinet lijkt daarnaast in haar coalitieakkoord het ingezette beleid van de twee kabinetten hiervoor, door te zetten. Ze heeft de ambitie om procedures te versimpelen en versnellen (zoals het schrappen van bezwaarprocedures, het vereenvoudigen van wetten en regels, het standaardiseren van (duurzaamheids)normen (het schrappen van alle bovenwettelijke eisen door gemeenten) en het standaardiseren van ruimtelijke kwaliteitskaders zoals welstand), gaat door met de Woningbouwimpuls (WBI) en realisatiestimulans (zie onder). De eis voor 2/3^e betaalbaar waarvan 30% sociale huur blijft overeind.

Betaalbaarheid

De provincie stuurt op zowel het aantal woningen als de betaalbaarheid binnen onze woningbouwprogrammering. We moeten de Rijksnorm halen van minimaal twee derde betaalbare nieuwbouw, waarvan 30% sociale huur. Het Rijk heeft de 'realisatiestimulans' in het leven geroepen. De gemeente kan tussen 2025 en 2029 rekenen op € 7.000 exclusief btw per bruto toegevoegde betaalbare woning.

Hoewel de provincie momenteel geen omgevingsjuridische middelen heeft om plannen boven 130% plancapaciteit te blokkeren, kan zij wél ingrijpen wanneer gemeenten de Rijksnormen in betaalbaarheid niet halen. Dit gebeurt via een escalatiemodel, waarbij de provincie uiteindelijk aanwijzingen kan geven om de lokale programmering aan te passen.

Woningcorporatie ProWonen heeft zich gecommitteerd aan de Woondeal. Samen met ProWonen, huurdersvereniging Borculo-Ruurlo en huurdersvereniging De Naobers geeft de gemeente Berkelland lokaal invulling aan de Woondeal in prestatieafspraken, die gericht zijn op het realiseren van duidelijke volkshuisvestelijke doelen.

Uitdagingen

De gemeente heeft te maken met een aantal uitdagingen om de 120 woningen per jaar te behalen. We bouwen namelijk niet zelf. De meeste woningen worden gebouwd door ontwikkelaars of de woningcorporatie. Zij ondervinden krapte op de arbeidsmarkt, stijgende prijzen van bouwmaterialen en verandering in vraag/behoefte en financieringsmogelijkheden bij kopers.

Een tweede uitdaging ligt in externe factoren waarvan de belangrijkste zijn:

- **Netcongestie:** ons stroomnet loopt tegen grenzen aan en zit vol. Nieuwe afnemers, zoals een woonwijk, kunnen niet altijd meer worden toegevoegd. Daarom worden fasering en prioritering nog belangrijker en moeten er mogelijk ingrijpende keuzes worden gemaakt om de impact op het net te beperken en verlagen. Naast netcongestie voor stroom, zal het drinkwaternetwerk ook steeds verder onder druk komen te staan.
- **Stikstof:** nieuwe woningbouwlocaties stoten stikstof uit. De stikstofruimte in Nederland is beperkt en het verkrijgen van de benodigde natuurvergunning is lastig
- **Water/droogte:** In ieder bouwplan moet rekening worden gehouden met het kunnen opvangen van weersextremen zoals hevige regenval. Maar ook met het infiltreren van water om verdere verdroging tegen te gaan.
- **Omgevingswet:** we hebben, net als de meeste andere gemeenten in Nederland, nog niet eerder een Omgevingsplan gewijzigd. Tot nu toe werken we met Buitenplanse Omgevingsplanactiviteit (BOPA) procedures. Hier lopen we tegen de grenzen aan van de BOPA mogelijkheden. Dit is een risico voor woningbouwontwikkeling/ versnelling.
- **Juridisering en achterstand rechterlijke macht;** We zien een toename aan bezwaren en juridisering van procedures. Afhandeling duurt lang door achterstanden bij de rechterlijke macht. Het nieuwe kabinet heeft in het coalitieakkoord opgenomen bezwaarprocedures te willen verkorten.

Ambtelijk is de huidige capaciteit toereikend om de bestaande planvoorraad te begeleiden. Verdere opschaling vraagt óf uitbreiding van personeel óf het prioriteren van grotere projecten boven kleinere. Bij prioritering van grote projecten kan er met dezelfde inzet meer gebouwd worden. Het begeleiden van een plan van 50 woningen kost bijvoorbeeld nagenoeg evenveel inzet, onderzoek, tijd en geld als het begeleiden van een plan van 10 woningen. Er is krapte op de arbeidsmarkt en alle overheden en bouwbedrijven vissen in dezelfde vijver.

1.2 Buitengebied

Ons buitengebied verandert. Zo neemt het aantal agrarische bedrijven af en zien we dat onder andere de vrijetijdssector, de opwek van duurzame energie en aantal burgerwoningen in omvang toenemen. Het buitengebied wordt daardoor steeds multifunctioneler. Verder zijn er verschillende grote opgaven die in het buitengebied landen zoals verkleinen van gezondheidsrisico's door de grote hoeveelheid asbestdaken, het versterken van natuur en biodiversiteit, energietransitie, transitie van de agrarische sector, klimaatadaptatie en ruimte voor recreatie. Twee opgaven uitgelicht:

- **Verandering van de agrarische sector**
Door een toename van het aantal stoppers is er ook een toename van vrijkomende agrarische bebouwing (vab). Dit kan negatieve impact hebben op gezondheid (asbest), het landschap (verpaupering) en ondermijning. Tegelijkertijd zien we een enthousiaste groep (jonge) agrariërs die bezig is met nieuwe vormen van landbouw.

Dit gaat samen met de wens om te extensiveren en het verlagen van de stikstofuitstoot. Onduidelijkheid vanuit de Rijksoverheid zorgt echter voor gebrek aan perspectief voor deze groep.

- **Natuur en biodiversiteit onder druk**

Dit komt onder andere door klimaatverandering (met weerextremen zoals droogte en piekbuien), stikstof, versnippering en onvoldoende water- en bodemkwaliteit.

De veranderingen en verschillende (en soms met elkaar conflicterende) opgaven die in het buitengebied landen en de beperkt beschikbare ruimte, maken dat het buitengebied steeds meer onder druk komt te staan. Dit heeft niet alleen ruimtelijke consequenties, maar ook gevolgen voor de leefbaarheid en sociale cohesie. Omdat de opgaven de gemeentegrenzen overstijgen, werken we op regionaal niveau via o.a. het Ruimtelijk Perspectief Achterhoek samen met andere gemeenten aan de regionale ruimtelijke opgaven die op ons afkomen. We kunnen dit als Berkelland niet alleen. Het nieuwe Kabinet zet, zoals aangegeven bij Wonen, ook expliciet in op samenwerking met de regio's. Om zo met strategische agenda's grote opgaven in een gebied integraal en gezamenlijk te realiseren. De kennis en kunde van de mensen in de regio zelf wordt centraal gesteld en op voort gebouwd (Elke regio telt). Het Kabinet stelt een bedrag van 20 miljard euro beschikbaar voor landbouw, natuur en stikstofaanpak.

Als lokale overheid hebben we niet op alle opgaven en ontwikkelingen invloed. Zo is het Rijk aan zet als het gaat om bijvoorbeeld de Kaderrichtlijn Water en beleid gericht op het beschermen van (kwetsbare) natuurgebieden. Landelijk werken we samen in P10 verband om de specifieke vraagstukken gezamenlijk voor het voetlicht te brengen, samen oplossingen te zoeken en van elkaar te leren. De P10 is een netwerk van grote plattelandsgemeenten. Ook hier bereiken we gezamenlijk meer dan als individuele gemeente.

De provincie werkt momenteel aan een Beleidskader land- en tuinbouw en een omgevingsvisie. Deze beleidsdocumenten gaan waarschijnlijk gevolgen hebben voor de ruimtelijke ordening in Berkelland, welke gevolgen, weten we nog niet. De regio is kritisch op de doorlopen processen en heeft hierop een gezamenlijke reactie richting de provincie gestuurd.

1.3 Bedrijventerreinen

Er is behoefte aan ontwikkelingsmogelijkheden voor lokale ondernemers. Daarom zijn we op zoek naar uitbreidingslocaties voor bedrijventerreinen bij de vier grote kernen in Berkelland. Er wordt momenteel onderzocht welke locaties geschikt zijn. Dit onderzoek bevindt zich in de verkennende fase. Het gaat daarbij om 13,5 -18 ha tot en met 2030. Ook is het noodzakelijk om te starten met voorbereidingen om de uitbreidingsambitie van het regionale bedrijventerrein Laarberg te ontwikkelen. Monitoring van de uitgifte en bedrijfsverplaatsingen moet uitwijzen hoeveel uitbreiding op de Laarberg noodzakelijk is.

Zoals in paragraaf 1.1. onder uitdagingen beschreven vormt netcongestie ook hier een nadrukkelijke uitdaging.

1.4 Infrastructuur

We hebben per inwoner ca. 100 m² verharding in beheer. Dat is bijna dubbel zo veel als gemiddeld in Nederland (58 m²). We zien onder andere een groot areaal van (met name oude asfalt) wegen in het buitengebied. Veel wegen zijn aan het eind van de levensduur. Door vooral zwaarder wordend verkeer worden de oude wegconstructies zwaarder belast dan waarop ze zijn berekend. Slijtage treedt steeds sneller op en veel wegen en bruggen zijn toe aan een reconstructie.

Er is ook dekking binnen de meerjarenbegroting voor nieuwe investeringen in bovengrondse infrastructuur (reconstructies). Het gaat de komende jaren vooral om voldoende middelen voor *het onderhouden* van de infrastructuur. Er is echter een structureel jaarlijks tekort van minstens € 1,5 mln op het onderhoudsbudget (zie Wegenbeleidsplan 2025-2029). In 2025 en 2026 is dit tekort met tijdelijke middelen aangevuld. Vanaf 2027 is er nog geen oplossing. Voor de ondergrondse infrastructuur (riolering) is vanuit het Watertakenplan 2024-2034 voor de komende jaren voldoende dekking (rioolheffing) voor nieuwe investeringen én noodzakelijk onderhoud.

Het jaarlijks investeringsniveau in Berkelland is laag ten opzichte van andere vergelijkbare gemeenten. In het Wegenbeleidsplan is voor 2026 incidenteel extra financiële ruimte beschikbaar gemaakt. Los van financiën is ook de uitvoering een uitdaging. Net als andere gemeenten kampen we met een beperkte uitvoeringscapaciteit.

1.5 Van afval naar grondstof en hergebruik van grondstoffen

Hergebruik van grondstoffen is steeds belangrijker door steeds schaarser wordende primaire grondstoffen. Bovendien wordt het steeds duurder om afgedankte grondstoffen (afval) te verbranden. Zo gaat de CO₂-heffing voor afvalverbrandingsinstallaties de komende jaren in stappen omhoog. De Rijksoverheid wil o.a. met deze maatregel het verbranden van grondstoffen minder aantrekkelijk maken. Hierdoor worden bedrijven en gemeenten gestimuleerd om afval te verminderen, beter te scheiden en meer te recyclen. Wij hebben de afgelopen jaren flinke stappen gemaakt om ons restafval te verminderen. Om de stijging van afvalstoffenheffing voor inwoners te beperken, moeten de komende jaren aanvullende stappen gezet worden om het hergebruik van grondstoffen (zoals plastic, metaal en drinkpakken (PMD) verpakkingen) te verhogen.

Het gaat echter niet alleen om huishoudelijk afval. Ook bij gebruik en afvoer van andere grondstoffen (bijvoorbeeld bij infrastructurele projecten) is het van belang dat we minder afhankelijk worden van (primaire) grondstoffen uit het verre buitenland en inzetten van in Nederland of Europa (al) aanwezige grondstoffen.

1.6 Klimaatverandering en leefomgeving

Klimaatverandering heeft gevolgen voor de fysieke leefomgeving. Perioden van grote droogte en hitte en de kans op sterke wateroverlast nemen toe. Onderhoudsbudgetten staan hierdoor onder druk. Denk aan extra bomenonderhoud (als gevolg van droogte), meer groenonderhoud (als gevolg van soms erg natte en soms erg droge perioden) en de bestrijding van invasieve exoten. Ook moeten we bij de inrichting van de fysieke leefomgeving rekening houden met klimaatverandering (o.a. vasthouden van water, voorkomen van wateroverlast en het tegengaan van hittestress door het toevoegen van meer groen en bomen in onze stedelijke omgeving).

1.7 Energietransitie (klimaat- en energiedoelen)

Windenergie

Met het Rijk en de Regionale Energiestrategie regio (RES regio) is afgesproken de klimaat- en energiedoelen te halen. Daarom staat Berkelland grote windmolens toe. Windmolens in onze gemeente kunnen een belangrijke rol spelen in het verlichten van de netcongestie (en zo bijvoorbeeld extra woningbouw mogelijk maken) en het verlichten van energiearmoede. De Gemeenteraad heeft voorwaarden vastgesteld in beleid: de Beleidsnotitie Ruimtelijke Ordening en Duurzame Energieopwekking in Berkelland (het RODE-beleid) (2018), het Beleidsdocument grote windmolens (april 2025) en de verordening Lokaal zeggenschap en eigendom (oktober 2025). Vanwege het gedeelde Zoekgebied K trekken we in de uitvoering samen op met gemeente Oost Gelre.

In 2026 hebben we de openstelling voor initiatieven met als doel uiteindelijk een initiatiefnemer over te houden. De twee gemeenten voeren regie op het ontwikkel- en participatieproces via de vastgestelde collegehandleiding (jan/feb 2026). We verwachten dat de initiatiefnemer op z'n vroegst Q3 2026 de formele ruimtelijke procedure zal starten, maar daarvoor zal eerst het projectparticipatieproces (grotendeels) zijn afgerond. Met de provincie bereiden we nu de rolverdeling m.b.t. het bevoegd gezag voor. In de RES 2.0 is opgenomen hoe het laatste niet gealloceerde deel wind wordt verdeeld. Onze opgave is daarmee toegenomen.

Warmtetransitie

Gemeenten moeten van het Rijk een gefaseerde overstap naar alternatieven voor aardgas organiseren. Dit proces moet in 2050 zijn afgerond. Om deze taak goed in te vullen, stellen alle gemeenten een Warmte-/Koudeprogramma (WKP, als programma onder de Omgevingswet) op. Het vaststellen van de WKP valt onder de bevoegdheid van het college. De inhoud van dit stuk ligt in het verlengde van de door de gemeenteraad vastgestelde Omgevingsvisie en het Energie

uitvoeringsprogramma (EUP). Voor onze inwoners is dit onder andere belangrijk omdat energie, met name aardgas, steeds duurder wordt. Verduurzamen van woningen en de overstap naar alternatieven voor aardgas voorkomt een toename van energiararmoede en vergroot de leefbaarheid van wijken.

In de factsheet 'Berkelland in vogelvlucht' is een overzicht opgenomen van de indicatieve energielabels van de woningen in Berkelland. Ruim 5.500 woningen hebben een D label of slechter.

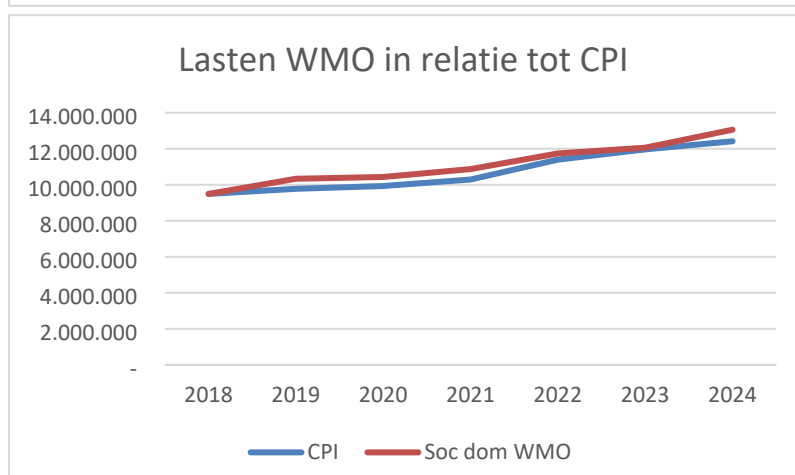
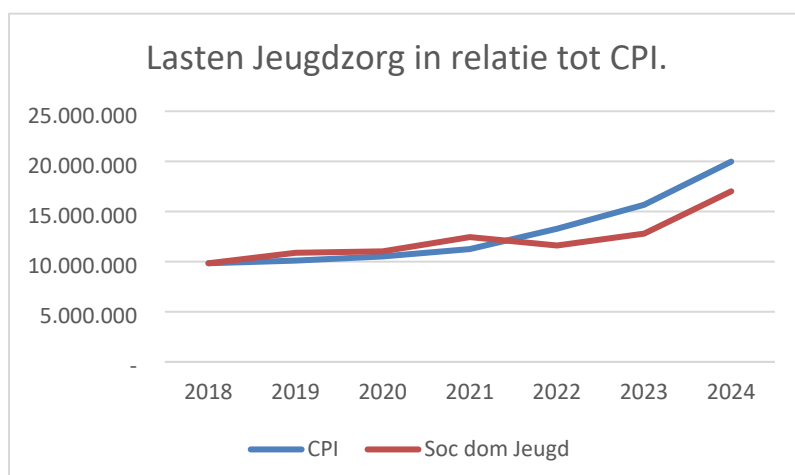
Het WKP geeft op gebiedsniveau een planning van activiteiten voor de komende 10 jaar. Naar verwachting wordt dit beleidsstuk na de zomer 2026 opgeleverd. Vanaf begin 2026 zal een pilot gericht op de specifieke situatie in het buitengebied van start gaan. De gemeenteraad kan vooral accenten aangeven in bijvoorbeeld doelgroepen die extra ondersteund moeten worden. Of specifieke bouwtypen of objecten, zoals karakteristieke boerderijen, die extra ondersteund moeten worden bij de verduurzamingsslag.

De uitvoering van deze opgave organiseren we zoveel mogelijk regionaal. In bijvoorbeeld het Energieloket Achterhoek bundelen we regionaal kennis en uitvoeringskracht. Om dit zo efficiënt mogelijk te doen bieden de Achterhoekse gemeenten de inwoners, aannemers en adviseurs een zo eenduidig mogelijk pakket aan maatregelen (subsidies, advies, financieringsvormen) aan. Deze samenwerking is des te meer van belang omdat het nieuwe Kabinet prioriteit geeft aan verduurzamen van woningen en het blijvend betaalbaar maken van de energierekening door middel van een Nationaal isolatieoffensief en het continueren van de uitvoering van klimaatbeleid door medeoverheden tussen 2031 en 2040 (jaarlijks 800 mln euro)

2. Opgaven sociaal domein

2.1 Jeugdhulp en Wmo

Het grootste deel van de begroting sociaal domein bestaat uit Jeugdhulp en Wet Maatschappelijke Ondersteuning (Wmo) en heeft het karakter van een “open-einde-regeling”. Een uitdaging is kostenbeheersing in het Sociaal domein. De kosten zijn de laatste jaren gestegen: bij jeugd meer dan bij Wmo. In de grafieken staan totale jaarlasten van Berkelland in de oranje lijn in euro's, ten opzichte van de landelijke index in de blauwe lijn:

Binnen het jeugdbeleid zijn de Hervormingsagenda Jeugd en het Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming van grote invloed. Deze landelijke ontwikkelingen verplichten gemeenten tot intensieve regionale samenwerking, onder meer bij de inkoop van Wmo- en Jeugdwetvoorzieningen. Hiervoor wordt gewerkt aan het formaliseren van de regionale samenwerking.

Daarnaast wordt gewerkt aan het versterken van lokale teams. Gemeenten worden nadrukkelijk aangespoord om stevige regie te voeren op de jeugdhulp en om veiligheids- en zorgcasuïstiek zoveel mogelijk lokaal te organiseren. De herziening van het jeugdstelsel vraagt om een verdere doorontwikkeling van de huidige werkwijze, inclusief passende plannen en een helder uitvoeringskader. Voor dit doel is een specifiek project ingericht, met een projectleider “Sterke lokale teams”.

Het kabinet heeft in het Regeerakkoord geen extra middelen beschikbaar gesteld voor de transitie Jeugdzorg. Alle veranderingen kosten wel veel tijd, tijd die niet besteed kan worden aan casuïstiek en hulp. De nieuwe werkwijzen vragen mogelijk meer of andere inzet van de lokale teams. Ook dit wordt onderzocht en gekeken of de huidige bezetting nog passend is bij deze uitbreiding van taken en veranderende werkwijze.

Binnen de Wmo zien we dat de kosten niet noemenswaardig stijgen en dat preventieve maatregelen, zoals herstelgerichte ondersteuning, werken. Het nieuwe Kabinet wil vanaf 2029 dat mensen zelf gaan betalen voor huishoudelijke hulp. Onduidelijk is echter welke achtervang de gemeente moet gaan bieden, wat de financiële gevolgen zijn en welke risico's er zijn. Taakstellend heeft het Kabinet 435 mln aan bezuiniging op rijksniveau hiervoor ingeboekt. Ook worden er aanpassingen in de Wet langdurige zorg (Wlz) voorgesteld die een niet in te schatten effect gaan hebben op meer en intensievere aanspraken op WMO zorg en ondersteuning. Tot slot kondigt het Kabinet aan dat de compensatie voor chronische ziektekosten via gemeenten moet gaan lopen. De tegemoetkoming zorgkosten gaat via het gemeentefonds lopen. Onduidelijk is hoe deze extra werkzaamheden voor gemeenten gefinancierd en welke bezuiniging en bij de overheveling gaat plaatsvinden.

2.2 Participatiewet en Bestaanszekerheid

We zien een lichte toename van het aantal uitkeringsgerechtigden en een groter beroep op re-integratie-trajecten van Fijnder, ondanks de huidige krapte op de arbeidsmarkt. De nieuwe wetten Wet van School naar Duurzaam Werk en Participatiewet in Balans hebben consequenties voor beleid en uitvoering van de Participatiewet door Fijnder. Deze consequenties worden opgenomen in de Verordening Sociaal Domein 2027. Het Kabinet wil het dagloon verlagen en de duur van de werkloosheidsuitkering verkorten naar 12 maanden. Dit betekent voor gemeenten dat deze groep sneller een beroep doet op de bijstand. Ook komen er meer mensen na een uitkering bij gemeenten terecht door de voorgenomen verlaging van het UWV reïntegratiebudget.

Met het beleidsplan bestaanszekerheid '25-'28 hebben we een integrale aanpak om bestaansonzekerheid tegen te gaan. Dit doen we onder andere door financieel bij te dragen aan de kosten voor de zorgverzekering en contributie van een sportvereniging. We bieden inwoners met schulden in een vroegtijdig stadium hulp aan.

2.3 Preventie en Welzijn

Lokaal bewegen we van zorg naar preventie en welzijn. Het doel is om de levering van benodigde zorg te kunnen behouden in een te krappe arbeidsmarkt en de kosten van het gemeentelijke sociaal domein beheersbaar te houden. Centraal in dit beleid staat het *Sturingsdocument* (eind 2024 vastgesteld) en de jaarlijkse Sturingsagenda die daaruit afgeleid is. De Sturingsagenda kent 17 maatregelen, bijvoorbeeld de inzet van de POH (Praktijkondersteuner huisartsen), de dorpskamers. Daarnaast zijn er maatregelen die we via Voormekaar inzetten, bijvoorbeeld een consulent die deels vrijgesteld is om collectieve inzet (bijv. trainingen of info-avonden) te ontwikkelen op basis van een bundeling van individuele vragen.

Landelijk wordt gepoogd om in het brede netwerk van zorgorganisaties, zorgverzekeraars en gemeenten, oplossingen voor de kostenstijging en personeelskrapte te vinden via het Integraal Zorgakkoord (IZA) en diens opvolger het Algemeen Zorg en Welzijnsakkoord (AZWA). Ook hier wordt uitgegaan van de beweging van zorg naar preventie en welzijn. In de regio Achterhoek zetten we in op: Preventie en gezondheid, Mentaal gezond en Veerkrachtig ouder worden. Met het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) werken gemeenten, zorgorganisaties en maatschappelijke partners aan het verbeteren van gezondheid en welzijn.

Per 1 januari 2026 heeft de gemeente een nieuwe wettelijke taak voortvloeiend uit de Wet integrale suïcidepreventie. Deze wet is een aanvulling op de Wet publieke gezondheid en maakt suïcidepreventie een wettelijke taak voor gemeenten.

2.4 Sport en Cultuur

Brede Regeling Combinatiefuncties

In de komende raadsperiode staat een nieuwe aanbesteding voor de Brede Regeling Combinatiefuncties (BRC) gepland. Het inzetten van de combinatiefunctionarissen (CF), die mede gefinancierd worden door het Rijk, is een instrument voor gemeenten om inwoners toe te leiden naar sport-, beweeg- en cultuuraanbod. Deze functionarissen zijn bedoeld om domeinen met elkaar te verbinden, zoals sport, onderwijs, zorg en het sociaal domein. In Berkelland zetten we in op preventie en voorliggend veld: een sterke sociale basis. De nieuwe aanbesteding biedt kansen om nieuwe accenten te leggen.

Op 23 juli 2025 heeft de Raad van State een uitspraak gedaan dat begrotingspostsubsidies (subsidies zonder wettelijk voorschrift, gebaseerd op de begroting) soms schaars zijn. Dit betekent dat ook andere aanbieders gelijke kansen moeten krijgen en dat onderhandse verstrekking nog maar beperkte mogelijk zijn. De uitspraak is gedaan aan de hand van casuïstiek over combinatiefuncties in de gemeente Peel en Maas. De combinatiefuncties besteden wij al aan, dus op dit vlak raakt de uitspraak Berkelland niet. De uitspraak heeft mogelijk wel gevolgen voor andere begrotingspostsubsidies zoals die aan de Sport Federatie Berkelland, Culturije en musea. Omdat tegen de lopende beschikkingen geen bezwaar meer open staat schatten we het juridische risico op dit moment laag in. Richting de nieuwe begroting (begrotingspostsubsidies) en nieuwe beschikkingen neemt dit risico toe. Op dit moment wordt een inschatting gemaakt van de risico's en de mogelijkheden hier op korte of middellange termijn keuzes in te maken. Dit komt bovenop het traject van de lopende herijking van subsidies Sport en Cultuur.

Nieuwe bibliotheekwet en gemeentelijke zorgplicht

De wijziging van de Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen (Wsob) verplicht gemeenten om een meerjarenplan op te stellen en bibliotheken structureel te betrekken bij het realiseren van maatschappelijke opgaven, zoals laaggeletterdheid, digitale geletterdheid en sociale cohesie. Op 20 maart 2026 is de nieuwe bibliotheekvestiging in Borculo geopend. De vestiging in Neede is in 2024 (tijdelijk) uitgebreid, de bekostiging hiervan is incidenteel. Voor de uitvoering van de gemeentelijke zorgplicht is voor volgend jaar meer geld beschikbaar. Over het structureel maken van de uitbreiding van de vestiging Neede kan dan een keuze gemaakt worden. Het nieuwe Kabinet gaat vanaf 2028 de Wsob gelden via het gemeentefonds laten lopen.

Museumvisie

De Museumvisie 2024–2030 biedt een duidelijk en richtinggevend kader voor een toekomstbestendig museaal landschap. Aan een aantal onderwerpen uit de museumvisie moet uitvoering gegeven worden. Zoals het geactualiseerd en structureel subsidiekader met een herverdeling van de middelen. Het uitgangspunt is een budgetneutrale uitwerking waarbij de huidige middelen evenwichtiger worden verdeeld over de musea. De juridische verhouding met museum de Scheper in Eibergen moet ontvlecht worden.

2.5 Onderwijs (excl. Integraal huisvestingsplan onderwijs)

Gemeenten zijn verplicht om jaarlijks te overleggen met kinderopvanghouders en schoolbesturen. Dit overleg gaan we vormgeven via een Lokale Educatieve Agenda (LEA). Hierin maken we concrete afspraken over onder andere inclusief onderwijs, onderwijsachterstanden, leerplichtbeleid, jongerenwerk en VMK-medewerkers op scholen.

2.6 Maatschappelijk vastgoed

In het gemeentelijk vastgoed maken we onderscheid tussen de kernportefeuille en de niet-kernportefeuille. De kernportefeuille bestaat uit de dienstengebouwen en het maatschappelijk vastgoed dat rechtstreeks ingezet wordt om maatschappelijke beleidsdoelen te realiseren op het gebied van sport, zorg, welzijn, monumenten etc. Ook onderwijsgebouwen (primair-, vervolg- en speciaalonderwijs), hoewel geen juridisch eigendom van de gemeente, vallen binnen de kernportefeuille.

Naast de kernportefeuille kennen we de niet-kernportefeuille. Deze bestaat uit strategisch vastgoed en overig vastgoed. Het strategisch vastgoed is het vastgoed dat in bezit is vanuit een strategisch oogpunt, meestal voor een (toekomstige) ontwikkeling. Het overig vastgoed is het vastgoed in het bezit van de gemeente en waarmee (tijdelijk) geen maatschappelijk beleidsdoel gediend wordt. Dit is het vastgoed dat door de gemeente verhuurd wordt aan maatschappelijke en (semi-)commerciële partijen. Voor het vastgoed in de kernportefeuille en het overig vastgoed hebben we een verduurzamingsopgave. Hier zullen nog niet geraamde lasten mee gemoeid zijn.

Integraal huisvestingsplan Onderwijs

Uit het 'Integraal huisvestingsplan (IHP) Onderwijs Gemeente Berkelland 2020-2036, 1e actualisatie maart 2025' komt naar voren dat er een grote opgave ligt op onderwijshuisvesting. Veel schoolgebouwen zijn oud en niet meer passend. Dit vergt naast veel aandacht vanuit alle betrokken partijen ook een financiële investering. Op dit moment worden nieuwe investeringen voor onderwijshuisvesting (nagenoeg) volledig bekostigd uit de reserve voor onderwijshuisvesting. Deze onderwijshuisvestingsreserve is op dit moment niet voldoende groot om alle plannen uit het IHP te kunnen bekostigen. Er is op dit moment ruimte binnen de reserve voor aanpassing van de St Jozefschool te Rietmolen, één integraal kindcentrum (IKC) in Neede Oost (Kardinaal Alfrinkschool) en de '3 in 1 voorziening' voor openbaar onderwijs in Borculo. Voor de andere huisvestingsplannen (globaal € 30 miljoen) is op dit moment geen dekking in de reserve onderwijshuisvesting. Het is afwachten of deze reserve de komende jaren voldoende wordt gevuld via vrijval kapitaallasten, de bestemming van eventuele rekeningresultaten of voordelen bij lopende onderwijshuisvestingsprojecten. Is dit niet het geval dan moet de dekking voor de andere onderwijshuisvestingsprojecten uit fase 2 of 3 op een andere manier worden gezocht. Zie ook paragraaf 4.2.

Sportvastgoed

Het eigendom en beheer van sportvastgoed in Berkelland is divers. Dit kent verschillende nadelen. Zo zien we dat accommodaties die niet van de gemeente zijn, zich bij ons melden op het moment dat er financiële uitdagingen zijn. In de Sport- en Bewegvisie Berkelland, inclusief de uitvoeringsagenda sportvastgoed, is de ambitie opgenomen om het sportlandschap meer te uniformeren en te werken aan toekomstbestendige sportaccommodaties. De uitvoeringsagenda geeft per kern een indicatieve investeringsopgave. Voor deze investeringen en uitvoering is op dit moment geen structurele financiële of gemeentelijke capaciteit beschikbaar. De uitvoeringsagenda gaat uit van ongeveer 70 miljoen euro (prijsspeil 2023). De reserve sportvastgoed bevat momenteel ongeveer 7,4 miljoen euro. Hiervan is een deel bestemd voor de uitbreiding van sporthal 't Timpke in Borculo en een deel voor de sporthal in Ruurlo. Zie ook paragraaf 4.2. De staat van de binnenzwembaden en het aflopende contract met Optisport (per 2033) vraagt om keuze in een toekomstscenario binnenzwemmen.

Uniforme manier van exploiteren sportvastgoed

In de sport- en bewegvisie is het streven opgenomen naar een situatie waarbij de omstandigheden, tarieven en exploitatieafspraken van sportvastgoed in vergelijkbare kernen van Berkelland hetzelfde zijn met een uniforme manier van exploiteren. Dit kan in de vorm van (een) stichting(en), een gemeentelijk sport- c.q. vastgoedbedrijf of met een commerciële marktpartij. Het doel is om een gelijk speelveld in 2033 te hebben gerealiseerd. Om dat te halen, moet er in de komende raadsperiode een keuze gemaakt worden over het type eigendom en beheer. In 2025 zijn enkele sportaccommodaties gestart met een initiatief naar meer samenwerking en uniformiteit.

Multifunctionele ontmoetingsplekken

Laagdrempelige ontmoetingsplekken spelen een sleutelrol in de sociale basis. Zes dorpshuizen in de kleine kernen komen momenteel in aanmerking voor subsidie voor groot onderhoud. Een actueel en breder beleidskader voor ontmoetingsplekken ontbreekt. Er ligt voor de komende raadsperiode een keuze of er beleid ontwikkeld wordt. Eventuele aanvullende financiële ondersteuning plus dekking en ambtelijke capaciteit voor uitvoering, is (nog) niet georganiseerd.

2.7 Huisvesting aandachtsgroepen

Op regionaal niveau is de Achterhoekse Aanpak Wonen, Welzijn en Zorg tot stand gekomen en deze is vastgesteld door de Raad op 13 januari 2026. Deze regionale visie is het resultaat van een meerjarig proces waarin gemeenten, woningcorporaties, zorg- en welzijnsorganisaties en andere betrokken partijen samenwerken aan gedeelde ambities en afspraken. In deze aanpak wordt breder gekeken dan alleen het faciliteren van de woningbouwopgaven. Zorgzame gemeenschappen, een gezonde leefomgeving en de mogelijkheid om zorg en ondersteuning te krijgen staat in deze aanpak centraal.

De komende vier jaar zullen onder andere in het teken staan van de uitwerking van de 'fair share' verdeling. Deze Rijksregel gaat opleggen dat aandachtsgroepen evenredig verdeeld worden over regio's. De Achterhoekse aanpak geeft hier de aanzet toe. Hiernaast hebben we in Berkelland vooral op het onderdeel zorggeschikte woningen nog een opgave.

De nieuwe Wet Versterking regie volkshuisvesting stelt een huisvestingsverordening verplicht. In een huisvestingsverordening, kan een gemeente o.a. de verdeling van sociale huurwoningen en de voorrangregelingen vastleggen. Het Rijk heeft daarbij een aantal verplichte voorrangsgroepen vastgelegd. De huisvestingsverordening wordt vanwege het regionale karakter van de woningmarkt, regionaal voorbereid en straks voorgelegd aan de gemeenteraad.

Opvang ontheemden uit Oekraïne

De gemeente faciliteert en begeleidt de opvang van Oekraïense ontheemden, verdeeld over acht opvanglocaties. Op dit moment hebben wij ruim 300 opvangplekken gerealiseerd voor ontheemden uit Oekraïne, conform de regionale afspraken. Al onze plekken zijn volledig bezet. Het normbedrag dat vanuit de bekostigingsregeling aan de gemeente wordt uitgekeerd is in de afgelopen jaren meerdere keren verlaagd. De verwachting is dat dit voor 2026 ook zal gelden. De bekostigingsregeling voor 2026 is op dit moment (maart 2026) nog niet bekend.

Het normbedrag per beschikbaar bed per dag bedroeg in 2025 nog 44 euro. De kosten voor de opvang nemen echter elk jaar toe (o.a. stijgende huren opvanglocaties, energieprijzen, kosten beveiliging). In 2025 konden we de kosten al niet meer volledig dekken uit de reguliere specifieke uitkering en hebben we dit aangevuld met middelen uit de reserve. De verwachting is dat dit in 2026 ook nodig zal zijn.

Het nieuwe Kabinet wil na 2027 ontheemden uit Oekraïne een tijdelijke verblijfsstatus geven en inzetten op participatie en meedoen via werk. Er is daarbij veel onduidelijkheid over toekomstig (landelijk) beleid en vergoeding van kosten. In het budget Oekraïne (reserve) is een hiervoor een eerste financiële buffer aanwezig.

Asielopvang

Wij hebben vanuit de Wet gemeentelijke taak mogelijk maken asielopvangvoorzieningen (Spreidingswet) de verplichting om 180 asielplekken te realiseren. Het Kabinet geeft in het regeerakkoord aan de Spreidingswet voorlopig in stand te houden om zo een verdeling over gemeenten te borgen.

We werken vanuit ons lokale beleid voor nieuwkomers regionaal samen en hebben ook in de samenwerking met het COA voor de opvang van asielzoekers en alleenstaande minderjarige vreemdelingen (AMV-ers) oog voor integraliteit. In Rekken vangen wij maximaal 80 alleenstaande minderjarige vreemdelingen (AMV-ers) op.

Nieuwkomers

Daarnaast hebben we de taak om statushouders te huisvesten. Ook hier lopen we – net als veel andere gemeenten – achter op de taakstelling die we van de minister ontvangen.

We voeren de Wet inburgering 2021 uit. Onze werkwijze bestaat uit een professionele en een vrijwillige pijler, die er samen voor zorgen dat de inburgeraar zich welkom voelt in onze gemeente. De professionele pijler bestaat uit huisvesting (ProWonen), voorzien van inkomen en begeleiding naar (vrijwilligers)werk (Fijnder), maatschappelijke begeleiding (Interbeek Support) en inburgeringsonderwijs (diverse aanbieders, o.a. Graafschapcollege). We leveren daarbinnen de z-route (zelfredzaamheidsroute), de b1-route (taal op b1 niveau) en de onderwijsroute.

3. Opgaven veiligheid

Integraal veiligheidsplan

Met het Integraal Veiligheidsplan (IVP, voor vier jaar vastgesteld) en het jaarlijks daarop gebaseerde Uitvoeringsplan (UVP) is er een jaarlijkse cyclus waarbij de raad richting geeft (voorafgaand aan de perspectiefnota). Het IVP moet in 2026 opnieuw worden vastgesteld en daarvoor wordt een actualiseringsproces doorlopen. Zo worden onder andere de risicoprofielen geactualiseerd. In het IVP wordt onder andere ingegaan op vergroten van de maatschappelijke weerbaarheid en ondermijning.

Vergroten weerbaarheid

Binnen de Veiligheidsregio Noord-Oost Gelderland (VNOG) zijn de bestuurlijke afspraken gemaakt over vergroten van de maatschappelijke weerbaarheid en zelfredzaamheid. Hiervoor wordt een bijzonder project gestart met incidenteel geld.

Het kabinet spreekt over “een weerbare samenleving moet ‘samenredzaam’ zijn”. Daarom wil het kabinet de hele samenleving bij veiligheid en crisisbeheersing betrekken. Bijvoorbeeld het samen met lokale overheden en veiligheidsregio’s opzetten van buurtcrisisteams van burgers die bij rampen en crisis kunnen worden ingezet. Of locaties waar mensen bij een crisissituatie terecht kunnen.

Het Kabinet gaat echter niet in op de taakstelling van buurtcrisisteams. Ook gaat het Kabinet niet in op de bekostiging van deze teams en andere maatregelen voor samenredzaamheid. Wat verder opvalt is dat het Kabinet niet de lopende pilots noodsteunpunten noemen waarvoor al bestuurlijke afspraken zijn gemaakt en budget is gereserveerd.

Zelfredzaamheid en samenredzaamheid vraagt ook om duidelijkheid over onze rol als gemeente. Duidelijkheid die gezamenlijk, dus met VNOG en Rijk gegeven moet worden.

Het IVP is de plaats om hier als raad richting in te geven en keuzes te maken over de financiële gevolgen in voorbereiding op de perspectiefnota.

Ondermijning

Uit het rapport vd Torre over ondermijning in de Achterhoek komt het beeld naar voren dat wordt meegenomen in het IVP. Er is onder andere meer aandacht en dus gemeentelijke capaciteit nodig in de strijd tegen ondermijning. Ondermijning is hierbij breed omschreven en ziet bijvoorbeeld ook op fraude/ondermijning in de zorg. Ook hier werken we regionaal samen.

4. Opgaven financiën en organisatie

4.1 Onzekerheden beïnvloeden het meerjarenperspectief

De huidige geopolitieke onzekerheid beïnvloedt de wereldeconomie negatief. De effecten op de Nederlandse economie vallen tot nu toe mee, maar de onzekerheid blijft groot. Twee keer per jaar (eind februari en half september) publiceert het Centraal Planbureau (CPB) macro-economische prognoses. De Voorjaarsnota van het Rijk verschijnt uiterlijk 1 juni.

Onzekerheden voor gemeenten ten aanzien van de uitgavenkant zitten vooral in de ontwikkeling van kosten voor de WMO en de Jeugdwet. De kosten hiervan zijn de afgelopen jaren sterk gestegen. Zoals in Hoofdstuk 2 omschreven bevat het regeerakkoord enkele voorgenomen maatregelen die extra financiële onzekerheid brengen.

Aan de inkomstenkant is er al lang onzekerheid (en onenigheid tussen Rijk en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG)) over de hoogte van het Gemeentefonds. Aangekondigde structurele kortingen zijn nu al een aantal jaren (achteraf) incidenteel gerepareerd door het Rijk. Dit laatste is in de basis positief, het nadeel is echter dat het daardoor bij onze jaarrekeningen lijkt alsof er structureel te pessimistisch wordt geraamd. Ramingen van de inkomsten zijn een belangrijke basis voor de begrotingsbeslissingen die worden genomen. Het is niet ongebruikelijk dat bij de twee keer per jaar verschijnende circulaires van het gemeentefonds jaarramingen voor Berkelland met enkele miljoenen wijzigen.

4.2 De meerjarenraming en de invloed van investeringsplannen

De meerjarenbegroting 2026-2029 van gemeente Berkelland sluit met een structurele plus van ruim € 1,0 Miljoen op een omzet van € 150 miljoen. De meerjarenbegroting is met inbegrip van de bezuinigingen uit de laatste (2024) bezuinigingsinventarisatie. Deze bezuinigingen waren nodig om de structurele korting op het Gemeentefonds op te vangen. Gezien alleen al de onzekerheid over de hoogte van het Gemeentefonds kan dit geprognosticeerde saldo ieder half jaar fors wijzigen.

In de meerjarenbegroting zijn echter niet alle gewenste structurele lasten van het beleidsplan wegeen, het IHP onderwijs en de investeringen behorend bij de sport- en beweegvisie opgenomen. Afgelopen najaar zijn bij de Programmabegroting 2026-2029 varianten gepresenteerd die inzicht geven in de (structurele) lasten van deze investeringen, en de tekorten die dat oplevert. Dit zijn de lasten van de al herziene grootste beheerplannen. Enkele kleinere beheerplannen (gebouwen voor eigen gebruik, inventaris en ICT) worden nog geactualiseerd, daar kunnen ook nog extra lasten uit voortvloeien.

Er is ruimte om verschillende ambities financieel passend te maken wanneer de investeringen in accommodaties getemporeerd worden, daarmee aansluitend op een in de praktijk reëel gebleken duur van planvorming en bouw. Zeker als in de afgelopen jaren opgebouwd eigen vermogen toch nog slim wordt ingezet. Om te kunnen investeren is er naast budget vanzelfsprekend ook capaciteit nodig om deze investeringen aan te besteden en te begeleiden.

4.3 De relatie tussen nieuw beleid en bezuinigingen

In de vorige alinea is betoogd dat met wat aanpassing of temporisering van de gewenste investeringen en beheerplannen de meerjarenbegroting sluitend gemaakt kan worden. Dan is er daar bovenop dus geen ruimte voor ander nieuw/aanvullend beleid dat extra structurele lasten oplevert. Als er toch dergelijk nieuw beleid wordt gewenst, zal er op ander beleid bezuinigd moeten worden (nieuw voor oud) of de eerdergenoemde investeringsplannen moeten verder worden getemporeerd. Omdat we in de laatste bezuinigingsronde ook weer een aantal begrotingstechnische maatregelen hebben ingeboekt zullen nieuwe bezuinigingen voor een groot deel gaan over keuzes die leiden tot daadwerkelijk minder uitgeven.

De komende periode zal er net als de afgelopen periode rekening gehouden moeten worden met veranderende omstandigheden en tussentijdse aanpassingen van de meerjarenbegroting om een aanvaardbaar evenwicht te houden.

4.4 Organisatie

Het werk binnen de gemeente wordt moeilijker omdat er meer complexe taken komen, terwijl de beschikbare middelen en expertise niet altijd meegroeien. We moeten grote maatschappelijke uitdagingen aanpakken, zoals woningnood, vergrijzing, armoede en de energietransitie, terwijl tegelijkertijd personeelstekorten en een krappe arbeidsmarkt onze uitvoeringskracht beperken. Strenge wet- en regelgeving maakt het lastig om snel te handelen of lokaal maatwerk te leveren, en inwoners verwachten steeds meer transparantie, snelheid en inspraak. Daarnaast zijn veel opgaven zo groot dat intensieve samenwerking met andere gemeenten en organisaties noodzakelijk is, wat besluitvorming trager en ingewikkelder maakt.

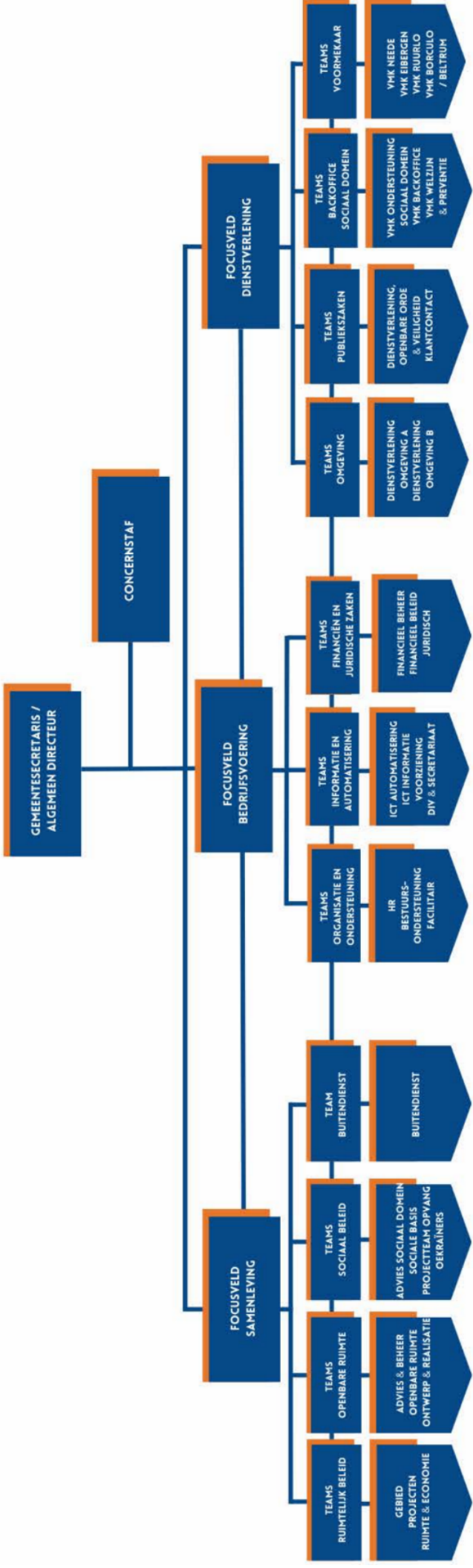
Deze ontwikkelingen vragen om een herijking van de inrichting en sturing van de organisatie. Het college heeft op 28 januari 2025 het besluit genomen tot een organisatiewijziging, namelijk:

- Het toevoegen van een middenlaag van elf teamleiders.
- Het wijzigen van de managementstructuur van de gemeente Berkelland.
- Het doorontwikkelen van de organisatie- en besturingsfilosofie (OBF) en afscheid nemen van zelforganisatie als sturingsprincipe.

Doelen die we met de organisatieontwikkeling willen bereiken zijn:

- Het verbeteren van de dienstverlening aan inwoners en ondernemers. Hierbij geldt dat het dienen van het algemeen belang per definitie inhoudt dat niet iedereen altijd zijn zin krijgt. Van belang is duidelijkheid en in dit verband is 'nee' ook een antwoord. De door de raad vastgestelde visie op dienstverlening is het uitgangspunt.
- Het vergroten van de realisatiekracht om bestuurlijke opgaven te realiseren.
- Meer aandacht voor medewerkers.
- Het vergroten van rolduidelijkheid. Wanneer helder is wie waarvoor verantwoordelijk is, welke beslissingen waar genomen worden en hoe taken zich tot elkaar verhouden, ontstaat rust, voorspelbaarheid en vertrouwen.
- Het versterken van strategische personeelsplanning om in te spelen op vraagstukken rond ons personeelsbestand.

Het traject van organisatiewijziging bestrijkt een periode van vijf jaar. Hiernaast is het nieuwe organogram opgenomen.

GEMEENTESECRETERIS / ALGEMEEN DIRECTEUR

CONCERNSTAF

FOCUSVELD BEDRIJFSVOERING

FOCUSVELD DIENSTVERLENING

FOCUSVELD SAMENLEVING

TEAMS RIJMTIELJK BELEID

GEBIED PROJECTEN RIJMTE & ECONOMIE

TEAMS OPENBARE RIJMTE

ADVIES & BEHEER OPENBARE RIJMTE ONTWERP & REALISATIE

TEAMS SOCIAAL BELEID

ADVIES SOCIAAL DOMEIN SOCIALE BASIS PROJECTTEAM OPVANG OERKRAINNERS

TEAM BUITENDIENST

BUITENDIENST

TEAMS ORGANISATIE EN ONDERSTEUNING

HR BESTUURS-ONDERSTEUNING FACILITAIR

TEAMS INFORMATIE EN AUTOMATISERING

ICT AUTOMATISERING ICT INFORMATIE VOORBEREIDING DIV & SECRETARIAAT

TEAMS FINANCIËN EN JURIDISCHE ZAKEN

FINANCIËEL BEHEER FINANCIËEL BELEID JURIDISCH

TEAMS OMGEVING

DIENTYVERLENING OMGEVING A DIENTYVERLENING OMGEVING B

TEAMS PUBLIEKSZAKEN

DIENTYVERLENING, OPENBARE ORDE & VEILIGHEID KLANTCONTACT

TEAMS BACKOFFICE SOCIAAL DOMEIN

VMK ONDERSTEUNING SOCIAAL DOMEIN VMK BACKOFFICE VMK WELZIJN & PREVENTIE

TEAMS VOORMEKAAR

VMK NEEDE VMK EIBERGEN VMK RIJURLO VMK BORCULO / BELTRUM

4.5 Personeel

Het op peil houden van ons personeelsbestand is sinds enige jaren een groeiende uitdaging. Net als bij andere gemeenten zien we de laatste jaren een toename van het aantal vacatures en merken we dat het invullen ervan steeds meer tijd, creativiteit en energie vraagt. Vooral functies binnen ruimtelijke ordening, het financieel domein, het juridisch werkveld en de automatisering zijn moeilijk te vervullen.

Daarnaast verwachten we dat binnen onze gemeente tot en met 2034 ca 30% van de medewerkers uitstroomt door het bereiken van de AOW-gerechtigde leeftijd. Deze uitstroom is redelijk gelijk verdeeld over de verschillende functies.

4.6 Gemeentelijk vastgoed en inventaris

In eerdere hoofdstukken is gerefereerd aan het vastgoed in de kernportefeuille, het strategisch -, en overig vastgoed. Naast hetgeen is vermeld onder paragraaf '2.6 Maatschappelijk vastgoed' wordt op dit moment de investeringsbehoefte in de kernportefeuille en het overig vastgoed geïnterpreteerd (groot onderhoud, verbetering klimaat). Hier zullen nog niet geraamde lasten mee gemoeid zijn.

4.7 ICT

De organisatie staat voor digitale uitdagingen doordat technologische ontwikkelingen snel gaan, terwijl de hoeveelheid wet- en regelgeving blijft toenemen. Nieuwe verplichtingen op het gebied van privacy, gegevensbescherming, toegankelijkheid en informatieveiligheid vragen om specialistische kennis en robuuste systemen, die bovendien aanzienlijke investeringen en nieuwe structurele lasten vergen. Tegelijkertijd nemen de risico's toe: cyberaanvallen worden geavanceerder en datalekken kunnen maatschappelijke en financiële schade veroorzaken. De gemeente moet opereren binnen een complex landschap van landelijke en Europese regels, wat de ruimte voor flexibiliteit en innovatie verkleint. Toch bieden deze ontwikkelingen ook kansen zoals inzet van kunstmatige intelligentie (AI) om processen te moderniseren, dienstverlening te verbeteren en samenwerking te versterken, al blijft de spanning tussen regelgeving, risico's, innovatie en financiële druk voortdurend aanwezig.